

Iwanowska Wilhelmina

Data urodzenia: 1905

astronom, pionierka astrofizyki, profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, członek zwyczajny Towarzystwa Naukowego w Toruniu w l. 1946–1999.

Urodziła się w Wilnie, w rodzinie zubożałej szlachty kresowej Jana i Konstancji Wasilewskiej. Naukę rozpoczęła w klasie wstępnej gimnazjum rosyjskiego w Wilnie. W czasie pierwszej wojny światowej z rodziną przebywała w głębi Rosji. Po powrocie do Wilna kontynuowała naukę w Gimnazjum Sióstr Nazaretanek. W 1923 r. uzyskała świadectwo dojrzałości i rozpoczęła studia matematyczne na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Jako studentka w 1927 r. została młodszą asystentką w Obserwatorium Astronomicznym USB. W 1929 r. na podstawie pracy „Odwzorowanie podobne” uzyskała tytuł magistra filozofii w zakresie matematyki, a w 1933 r. obroniła doktorat z astronomii. W 1937 r. habilitowała się na podstawie pracy poświęconej nadolbrzymom gwiazdowym. W l. 1934–1935 odbyła staż w Obserwatorium Sztokholmskim pod kierunkiem prof. Bertila Lindblada. Drugą wojnę światową spędziła w Wilnie, pracując zarobkowo i uczestnicząc w tajnym nauczaniu na kompletach uniwersyteckich. W lipcu 1945 r., z grupą b. pracowników USB, przybyła do Torunia i współtworzyła Uniwersytet Mikołaja Kopernika oraz wspólnie z prof. Władysławem Dziwulskim Obserwatorium Astronomiczne w Piwnicach k. Torunia. W 1946 r. mianowana pierwszym w Polsce profesorem nadzwyczajnym astrofizyki objęła kierownictwo Katedry Astrofizyki. W 1948 r. uzyskała tytuł profesora zwyczajnego. W l. 1948–1949 odbyła staż naukowy w USA, gdzie odwiedziła kilka obserwatoriów astronomicznych. W 1952 r. została kierownikiem Zespołu Katedr Astronomii i Astrofizyki, a w 1969 r. Instytutu Astronomii UMK. Inicjatorka badań radioastronomicznych w Toruniu. Od 1956 r. do

przejścia na emeryturę w 1976 r. kierowała Pracownią Astrofizyki, funkcjonującą w ramach Zakładu Astronomii Polskiej Akademii Nauk. Z jej inicjatywy w 1962 r. zainstalowano w Piwnicach największy w Polsce teleskop (o średnicy 90 cm) i zapoczątkowano badania radioastronomiczne. W l. 1973–1979 była wiceprezesem Międzynarodowej Unii Astronomicznej, członkiem Polskiej Akademii Nauk oraz licznych towarzystw naukowych. Autorka ok. 150 publikacji naukowych. Zajmowała się m.in. ruchem gwiazd, fotometrią, widmami gwiazdowymi oraz ewolucją galaktyk. Jej największym osiągnięciem naukowym było ustalenie nowej skali odległości we Wszechświecie. Doktor honoris causa uniwersytetów: w Winnipeg (Kanada), Leicester (Anglia) oraz UMK. W 1972 r. uhonorowana nagrodą Fundacji im. A. Jurzykowskiego, odznaczona Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski (1995) oraz papieskim orderem św. Krzyża Pro Ecclesia et Pontifice (1998). Wypromowała 19 doktorów, z których ośmiu uzyskało tytuł profesora. W 1997 r. otrzymała honorowe obywatelstwo miasta Torunia. Jej imieniem nazwano planetoidę (1988) oraz jedną z ulic na toruńskim Podgórzu. Patronka roku 2025 w Toruniu. Zmarła w Toruniu. Pochowana na cmentarzu św. Jerzego przy ul. Gałczyńskiego w Toruniu.

Literatura:

1. Iwanowska W., *Mój życiorys naukowy*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, 1981, t. 26, z. 2, s. 247–278.
2. Woszczyk A., *Wilhelmina Iwanowska 1905–1999*, [w:] *Sylwetki astronomów polskich XX w.*, red. A. Woszczyk, Toruń 2008, s. 62–67.

Anna Supruniuk